

פברואר 2023

נייר עמדה בנושא החשש מפסילת תכנים להט"בים במערכת החינוך

בני נוער להט"ב נאלצים להתמודד עם תהליך גיבוש זהות מורכב ומאתגר בגיל צעיר, ובכוחות עצמם. זאת לצד משימות התפתחותיות נוספות עימן מתמודדים בני גילם. אתגרים אלה, כאשר אינם נתמכים ומובלים על ידי מבוגרים משמעותיים כדוגמת הורים וסביבה חינוכית, משאירים את הילד לבד בהתמודדות של בוש והסתרה, והופכים לגורמי סיכון נפשיים משמעותיים שעלולים להגביר דחק, חרדות, דיכאון ואף אובדנות בקרב בני נוער.

בעקבות גורמי סיכון אלו, מערכת החינוך נקטה בצעדים זהירים אך משמעותיים והעמידה לרשות בתי ספר הזקוקים ומעוניינים, אפשרות לקבלת כלים וידע ליצירת סביבה בטוחה לנוער להט"ב, כמו גם מעטפת חינוכית וטיפולית על פי הצורך. צעדים אלה היוו בשנים האחרונות הצלת נפשות של ממש, ותרומתם לרווחה הנפשית של אוכלוסיית הלהט"ב משמעותית לאין שיעור.

עם זאת, ברצוננו לשקף את התמונה כולה כפי שאנו עדים לה כפסיכולוגים במערכות החינוך השונות.

1. לצערנו הרב, גם בימים אלו, אנו עדים **לרמות גבוהות מאוד של אלימות כלפי נוער להט"ב**, בבתי הספר,

בדרך אליהם וברשת: לפי סקרי אקלים בקרב נוער להט"ב (איגי, 2021) 77% השיבו כי הביטוי "הומו" כקללה נאמר בתדירות גבוהה (94% מהמורים דיווחו כי שמעו הערה הומופובית בכיתתם), 43% השיבו כי הם שומעים בתדירות גבוהה הערות כלפי בנים שאינם מתנהגים בצורה גברית מספיק, 31% חשים חוסר ביטחון בבית הספר עקב הנטייה המינית שלהם, 31% הוטרדו מינית בשנה האחרונה ו-9% דיווחו שהותקפו פיזית. אלו חלק מהנתונים העגומים שעלו בדוח מחקר אקלים בית ספרי של ארגון איגי.

תלמידים להט"ב בישראל, סובלים מרמות אלימות חריגות, גם בהשוואה לתלמידים הטרוסקסואלים

(איגי, 2021) ברוב מדדי האלימות, כמו אלימות מילולית, אלימות קשה, אלימות חברתית, דיגטלית ומינית.

הצקות, הטרדות וגילויים ישירים של אלימות מהווים גורם לחץ המפחית את הדימוי העצמי, מה שעלול לתרום לשנאה עצמית ולבדידות חברתית.

2. **גיל היציאה מהארון** בישראל ירד בשנים האחרונות. בשנת 1998 גיל היציאה מהארון היה 25, בשנת

2012 הגיל היה 16 ובשנת 2021 הגיל הממוצע הוא 13.8. לצד זה, **גיל הגילוי העצמי** - כלומר הגיל החציוני אשר בו לראשונה שמו לב בני הנוער למשיכתם לבני אותו המין, ושמרו על כך בסוד, היה גיל 11 (מתוך אבני דרך בגיבוש הנטייה המינית של לסביות, הומואים וביסקסואליות/ים בגיל הנעורים, בבגרות הצעירה ובבגרות/ אורי עייק, גיא שילה, שי הרץ, ענבל קצף, אילון סלייטר, 2018; סקר אקלים איגי, 2021).

שינויים אלו, שנעשו דרך תהליכים ארוכי שנים, מעידים על סביבות שהלכו והפכו בטוחות יותר מבעבר עבור להט"ב, בעקבותיהן התאפשר לבני נוער רבים יותר לחוות תקופת התבגרות בריאה יותר ולחוות יותר קבלה עצמית וחברתית בגילאים קריטיים של ההתבגרות.

משמעות נוספת היא שתהליך גיבוש הזהות הלהט"בית מתרחש באופן גלוי יותר בתוך ה"מגרש החינוכי" - ברוב המקרים בגילאי סוף יסודי ותחילת חטיבת הביניים, והצוותים החינוכיים מבקשים פעמים רבות כלים וידע, כיצד ראוי להגיב. הידע והאוריינטציה של אנשי החינוך לקבלה והכלה של ילדים ונוער להט"ב מהווים גורם מפתח משמעותי מאין כמותו ברווחתם הנפשית, ואין ביכולתו של ידע זה כדי להשפיע ו\או לשנות נטייה וזהויות של בני נוער אחרים שאינם להט"ב.

3. לצד זה, המענה במסגרות החינוכיות כיום הינו חלקי בלבד, וגורמי הסיכון הבאים עדיין קיימים

במערכות החינוך השונות:

- גם טרם האיום על הסרת התכניות מבית הספר, לצערנו הרב רק חלק קטן מסך כל בתי הספר מזמינים פעילות שכזו (לדוגמה בשנת 2021: תל אביב יפו רק 28% מבתי הספר הזמינו פעילות שכזו, 20% בראשון לציון, 25% בגבעתיים, 10% בבאר שבע, 10% באשדוד, 23% בחדרה, 0% בטבריה)
- בני נוער רבים אינם משתפים את המבוגרים המשמעותיים בחששות או התלבטויות שלהם. בסקר אקלים של איגי (איגי, 2021) נמצא כי רק 11% הרגישו נח לשתף את המחנך/ת שלהם, 5% את המנהל/ת, ו-12% את היועצת/פסיכולוגית.
- התלמידים אינם פונים למבוגרים, ומאידך אין הכשרה מסודרת לצוותי חינוך וטיפול שעובדים בבתי הספר. אנו משוכנעים כי ככל שהמבוגרים המשמעותיים בסביבת הילדים יהיו בעלי ידע וניסיון, הם יחושו ביטחון להוות גורם תמיכה משמעותי לפיתוח של מרחב מכיל ולא שיפוטי לשיתוף והתלבטות.
- יש לזכור כי תמונה זו של אוכלוסיית הלהט"ב בבתי הספר אינם בחלל ריק, אלא בתוך מציאות של דרישות ועומסים אדירים על צוותי החינוך, מחסור חריף בכח אדם ועומסים בלתי רגילים (כמו לדוגמה פסיכולוג חינוכי לכל 1000 תלמידים) על פסיכולוגים ויועצות שעובדים בבתי הספר, שבמידה ויוכשרו יוכלו לסייע לתלמידים, הורים ולצוותי החינוך.

המסקנה משילוב הגורמים היא כי בהינתן רמת אלימות גבוהה, רמת תמיכה זמינה נמוכה, וגיל יציאה מהארון שהולך ויורד היא שאין להתפלא כי אנו עדים להתפתחות של פסיכופתולוגיה משמעותית בקרב נוער להט"ב (כמו בדידות, חרדה, דיכאון, פגיעות עצמית, אובדנות ועוד).

מאידך, מחקרים מראים כי תמיכה משפחתית, חברתית וחינוכית משפרת את איכות החיים, ומביאה לירידה במצוקה (Higa et al, 2014).

לפיכך, הפגיעה בתכניות חינוכיות המעלות מודעות לנושאי להט"ב בקרב תלמידים ומורים עלולה לגזור החמרה דרמטית ברווחתם הנפשית של תלמידי מערכת החינוך המשתייכים לקהילת הלהט"ב בגילאים השונים. כפי שחזרנו והדגשנו לאורך המסמך, ההשתייכות לקהילת הלהט"ב, מלווה בתחושת שונות וחריגות שכאשר אינה נראית, מובלת ומטופלת מהווה גורם סיכון נפשי ממשי. בכוחן של תוכניות חינוכיות ומענים טיפוליים פרטניים ומערכתיים מדויקים, לשנות באופן דרמטי גורלם של רבים ורבות. על כן, **אנו חוזרים, מתריעים ודורשים שלא לפגוע בתוכניות חינוכיות בתחום הלהט"ב.**